Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Viite Asiantuntijalausunto liikenne- ja viestintävaliokunnan kokous 14.11.2018 HE 197/2018 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VESILIIKENNELAIKSI JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Valtioneuvoston yleisistunnossa 18.10.2018 annetussa hallituksen esityksessä (HE 197/2018 vp) ehdotetaan muun muassa säädettäväksi uusi vesiliikennelaki. Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa hallituksen esitystä seuraavassa esitetyin huomautuksin.

Vesiliikennelain soveltamisala ja valvovat viranomaiset

Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan vesiliikennelaki on tähän saakka kattanut yhtäältä vesikulkuneuvojen turvallisuuden esimerkiksi niitä myytäessä ja toisaalta niiden käyttämisen, ja että lakia valvovilla viranomaisilla on ollut toimivaltuus valvoa kumpaakin näistä vesiliikennelain soveltamisalan osa-alueista, kun lain yleinen valvontatoimivalta on ollut alun perin merenkulkulaitoksella ja sittemmin Liikennevirastolla. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan myös liikenne- ja viestintävaliokunta on ns. huvivenelain (621/2005) valmistelua koskevassa mietinnössään 13/2005 vp katsonut vesiliikennelain sisältävän tällaisen kattavamman markkinavalvontatoimivaltuuden, sillä se on viitannut vesiliikennelain silloisesta 10 §:stä keskusteltaessa kuluttajan käyttöön tarkoitettuihin elinkeinonharjoittajan luovuttamiin vesikulkuneuvoihin, joihin ei sovelleta huvivenelakia.

Käsiteltävänä olevan lakiesityksen mukaan jatkossa olisi kuitenkin ilmeisesti tarkoitus, että vesiliikennelaki kattaisi vain vesikulkuneuvojen käyttämiseen liittyvät seikat, eli että esimerkiksi vesikulkuneuvon rakenteen turvallisuutta (ehdotetun lain 107 §) voitaisiin valvoa vesiliikennelain 8 §:n nojalla vain siinä vaiheessa, kun se kytkeytyy vesikulkuneuvon käyttämiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, ettei ole tarkoituksenmukaista, että muun kuin huvivenelain soveltamisalaan kuuluvan vesikulkuneuvon rakenteen turvallisuuteen voitaisiin kohdistaa valvontaa silloin, kun kuluttaja käyttää vesikulkuneuvoa mutta ei silloin, kun vastaavaa vesikulkuneuvoa myydään tai markkinoidaan elinkeinoharjoittajan toimesta. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan olisi tärkeää, että vesiliikennelain noudattamista valvovilla viranomaisilla olisi tarvittaessa mahdollisuus valvoa vesikulkuneuvojen turvallisuutta jo ennen niiden käyttöä, eli että vesikulkuneuvo on turvallinen niillä vesillä, joille sitä markkinoidaan.

Asialla on liittymäpinta työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla olevaan kuluttajaturvallisuuslakiin (920/2011), joka on kuluttajille tarjottavien tavaroiden ja palveluiden turvallisuutta koskeva yleislaki. Laki täydentää tarvittaessa muuta lainsäädäntöä. Kuluttajaturvallisuuslain 4 §:n mukaan sitä sovelletaan kulutustavaroihin ja kuluttajapalveluihin siltä osin kuin niiden aiheuttamien terveys- ja omaisuusvaarojen ehkäisemisestä ei muualla laissa ole säännöksiä, joissa edellytetään vähintään samaa turvallisuustasoa kuin kuluttajaturvallisuuslaissa ottaen huomioon kaikki kysymyksessä

olevien kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelujen turvallisuuteen liittyvät seikat. Kuluttajaturvallisuuslaki on toissijainen ja täydentävä, ns. turvaverkkosäädös.

Mikäli vesiliikennelaki tai muu alan sektorisääntely ei kattaisi itse vesikulkuneuvojen turvallisuutta, jäisi kuluttajakäyttöön tarkoitettujen vesikulkuneuvojen turvallisuutta koskeva sääntely kuluttajaturvallisuuslainsäädännön varaan. Tämä tarkoittaisi, että huvivenelain (1712/2015) ulkopuolelle jäävien vesikulkuneuvojen eli esimerkiksi alle 2,5 metrin pituisten veneiden markkinavalvonta siirtyisi Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesiin. Vaikka esityksen perusteluissa on todettu, että valvontatehtäviä ei ole tarkoitus muuttaa, niin käytännössä valvontapykälän muutos aiheuttaisi muutoksen valvovissa viranomaisissa. Toisaalta esityksen perusteluissa todetaan vesikulkuneuvoilla järjestettävien kuluttajapalveluiden valvonnan yhteydessä, että Tukesin tehdessä kuluttajapalveluiden turvallisuuden valvontaa, sen valvonnan piiriin ei kuitenkaan *tällöinkään* kuulu esimerkiksi se, täyttääkö palvelussa käytetty vesikulkuneuvo sille säädetyt tekniset ominaisuudet.

Työ- ja elinkeinoministeriö on pitänyt tärkeänä, että eri tuoteryhmien turvallisuudesta säädettäisiin aina ensisijaisesti kyseisessä erityissääntelyssä riittävän kattavasti. Sekä kuluttajien turvallisuuden että valvonnan tarkoituksenmukaisen järjestämisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että vesikulkuneuvojen turvallisuutta valvoisivat liikennesektorin valvontaviranomaiset, joilla on kyseiseen alaan liittyvä erityisasiantuntemus ja jotka valvovat huvivenelain soveltamisalaan kuuluvien vesikulkuneuvojen ja vesillä liikkumisen turvallisuutta. He pystyvät siten hoitamaan valvonnan huomattavasti tehokkaammin, joutuisammin ja ammattitaitoisemmin kuin Tukes, jolla ei ole vesikulkuneuvoihin liittyvää erityisosaamista eikä resursseja valvoa vesikulkuneuvoja. Näin myös yritykset saavat parhaan lisäarvon viranomaisvalvonnasta. Olisikin sekä kuluttajien turvallisuuden että toiminnanharjoittajien oikeusturvan kannalta parempi, että saman alan valvontaa hoitaisi alan parhaiten tunteva sektoriviranomainen.

Lisäksi on huomattava, että huvivenelain ulkopuolelle jää myös tuotteita, jotka eivät ole kuluttajatuotteita eli jotka eivät muutoksen johdosta putoa myöskään kuluttajaturvallisuuslain soveltamisalaan, vaan näiden tuotteiden osalta millään viranomaisella ei välttämättä olisi jatkossa toimivaltuutta tehdä niiden turvallisuutta koskevaa valvontaa. Jos vesiliikennelaki ei käyttäytymistä koskevana lakina ole kyseisenlaiselle vesikulkuneuvojen turvallisuutta koskevalle sääntelylle oikea paikka, niin työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa esimerkiksi huvivenelakia täydennettäväksi tältä osin. Vaikka huvivenelaki toimeenpanee EU:n huvivenedirektiiviä, niin kansallisesti on mahdollista säätää EU-säädöksiä laajemmasta sektorisäädöksen soveltamisalasta. Esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla sähköturvallisuuslaki kattaa kaikki jännitealueet, vaikka pienjännitedirektiivin soveltamisalassa on jännitealueita koskeva rajaus. Kansallisesti on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että turvallisuuden ja kuluttajien suojelun kannalta on perusteltua, että soveltamisalassa ei ole aukkoja. On myös huomattava, että EU-tasollakin on haluttu suojata kuluttajaa myös sektorisääntelyn soveltamisalan ulkopuolelle jäävistä tuotteista. Tämä on tehty yleisellä tuoteturvallisuusdirektiivillä, joka kattaa myös huvivenedirektiivin ulkopuolelle jäävien kuluttajatuotteiden markkinavalvonnan. Kyse ei siis tältä osin olisi Suomen omasta sääntelystä vaan siitä, miten kunkin sektorin tuotteiden valvonta on tarkoituksenmukaisinta järjestää.

Päällikkyyssääntely

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää hyvänä esitettyä päällikkyyssääntelyä, jolla edistetään vesillä liikkujan turvallisuutta. Esimerkiksi ehdotetun lain 6 §:n 4 momentissa oleva opastusvelvollisuus on tärkeä osa vesikulkuneuvon luovuttajaa koskevia vaatimuksia.

Vuokravenesääntely

Vuokravenesääntelyn keventämistä työ- ja elinkeinoministeriö pitää hyvänä yritysten ja elinkeinotoiminnan mahdollistamisen ja uusien palvelujen syntymisen kannalta. Samoin on kannatettavaa, että muutokset helpottaisivat jakamistaloutta ja edistäisivät perustuslain takaaman elinkeinovapauden toteutumista ja että niillä olisi pääasiassa positiivisia yritysvaikutuksia, sekä positiivisia vaikutuksia matkailualaan.

Valmistelun aikana työ- ja elinkeinoministeriö on pitänyt samaan aikaan tärkeänä, että asiakkaiden ja työntekijöiden turvallisuus on vuokravenetoiminnassa jatkossakin taattu. Tältä osin esityksessä on arvioitu, että katsastusvaatimuksen poistamisella ja lupakirjamenettelyn keventämisellä ei olisi suurta vaikutusta vuokraveneiden turvallisuuteen, kun otetaan huomioon esitetyn lain muut ehdotukset, kuten se, että vuokraveneitä koskisi kuitenkin yleinen huviveneitä ja niiden käyttöä koskeva sääntely, jossa on muun muassa täsmennetty varustevaatimuksia nykyisestä. Esitys myös sisältää mahdollisuuden antaa varusteista määräyksiä tarvittaessa, mikä mahdollistaisi nopean puuttumisen, jos vuokrattavien vesikulkuneuvojen tai niiden varusteiden osalta tarvitaan täydennyksiä. Lisäksi esityksessä on joitain vesikulkuneuvon vuokralle antajaa koskevia velvoitteita.

Myös vuokravenesääntelyllä on liittymäpinta kuluttajaturvallisuuslakiin. On hyvä, että esityksen perusteluissa on täsmennetty valvontaviranomaisten rooleja toimivaltuuksien osalta ja että vuokravenetoimintaa koskeva sääntely on liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan sääntelyssä. Edelleen, jos vesikulkuneuvoja käytetään osana kuluttajapalveluiden tarjoamista, voi palveluiden osalta tulla sovellettavaksi kuluttajaturvallisuuslaki niiltä osin kuin palvelun asiakasturvallisuutta ei koske muu sääntely. Tällöin kuluttajapalveluiden tarjoamista valvoo kuluttajaturvallisuuslain nojalla Tukes. Tukesin valvontaan ei kuitenkaan tällöinkään kuulu esimerkiksi se, täyttääkö palvelussa käytetty vesikulkuneuvo sille säädetyt tekniset ominaisuudet.

Anne Hyartt
erityisasiantuntija